

Radnóti Miklós:

HIMNUSZ A BÉKÉRŐL

Te tünde fény! futó reménység vagy te,
forgó századoknak ritka eke:
zengő szavakkal s egyre lelkesebben
szóltam hozzád könnyüléptű béke!

Szólnék most újra, merre vagy?ková
tűntél e térből, mely rólad papol
s acélt fen szívem ellen, — ellened!
A szőlőszembem alszik így a bor,

ahogy te most mibennünk rejtezel.
Pattanj ki hát! egy régesrégri kép
kisélt a dalló szájú boldogokról;
de jaj, tudunk-e énekelni még?

Ó, jőjj el már te szellős március!
most még kemény fagyokkal jó a reggel,
didergő erdők anyja téli nap:
leheld be zúzos fáidat meleggel,

s állj meg fölöttünk is, mert megfagyunk
e háborúk perzselte télben itt,
ahol az ellenállni gyöngye lélek
tanulja már az öklök érveit.

Nyarakra gondolunk s hogy erdeink,
majd lombosodnak s bennük járni jó,
és kertjeinknek sűrű illatában
fáján akad a hullni kész dió!

s arany napoknak alján pattanó
labdák körül gomolygó gombolyag,
gyeregesereg visong; a réteken
zászlós sörényű, csillogó lovak

száguldanak a hulló nap felé!
s fejük felett majd surrog és csivog
a fécskefészkektől sötét ereszt!
Igy lesz-e? Igy! Mert egyszer béke lesz.

Ó tarts ki addig lélek, védekezz!
1938

Tíz éve halott Radnóti Miklós

Tíz éve ilyenkor gazdag aratása volt a halálnak. Történelme legszomorúbb hónapjait élte hazánk legnagyobb része. Szerecsések voltak azok a városok, melyek, mint Szeged is, már az új élet felépítésének első lépéseit próbálgatták a szovjet katonák megérő támogatásával. De hazánk fővárosában, az ország északi részén, meg Dunántúlon a józanság utolsó szikráját is elvesztett fasizta hóhéregények tomboltak s járták haláltáncukat, mielőtt a történelem rágöröszte a sírkövet a huszonöt esztendő Horthy-fasizmus, a négyszázezstendős német gyarmati sors rendszerére. Az utolsó órái, élő germai imperializmus — mint négy-száz év alatt annyiszor — ki akart irtani a Duna-Tisza táján mindent, ami szép, ami szabad és ami magyar. Ennek a fékevesztett tombolásnak esett áldozatul amnyi más között Radnóti Miklós is. Halála pontos napját nem ismerjük. Csak utolsó versének dátumát tudjuk. A vers kéziratát a költő viharokáthátjában találták, amikor feltárták az abnai tömegsírt. E vers megírásának napja 1944. október 31. valószínű, hogy ezen a napon gyilkolták meg.

Harcincöt esztendő volt, ennyi évben jelleme meg hetedfélszáz esztendője a nagy olasz költő az emberi élet útjának felét. Magyar költők közül kevesnek jutott ennyi is osztályrésztül, Balassi, Petőfi karddal a kézben, a szabadságért vívott harcban vesztette fiatal életét. Csokonait, József Attilát az embertelen rendszer hajtotta korai halálba. Radnóti Miklós halála is hősi halál, az emberiség leggaládabb ellenségei pusztították el, de szinte élete utolsó pillanatán nem tudták kiütni kezéből a tollat. Életműve és halála: vád és tiltakozás az elembertelenedett világ ellen.

Radnóti Miklós lírája szervesen illeszkedik irodalmunk fejlődéséhez. Lírai költészetünk legnagyobbjait a Habsburg-gyarmatosítás és az elnyomó uralkodó osztályok ellen harcolták. Radnóti Miklós az imperialista zsóldbán álló fasizta rendszert ostromozta. József Attila mellett Radnóti Miklós költésze jejezi ki legkevésbézetesebben az antifasizta harc problémáit.

Radnóti Miklós 1909-ben született Budapesten. Arva gyerek volt, nagybátyja üzletembert szeretett volna faragni belőle, de a költőt nem téríthette el választott útjától. A Szegedi Egyetem Bölcsészettudományi Karán készült a tanári pályára. Egyik alapító tagja a Szegedi Piatalok Művészeti Kollégiumának. A Kollégium tagjai fiatal írók, művészek és tudósok, akik életüket a nép szolgálatának akarják szentelni. A fiatalok jár-ták a szegedi környéki tanyavilágot, hogy közvetlen kapcsolatban legyenek a nép életével, mindennapi problémáival. Kiadvány-sorozatukban jelent meg többek között Radnóti Miklós doktori dissertációjának is Kaffka Margitról. Bár az uralkodó rendszer min-

dent elkövetett, hogy tanulmányai elvégzését megnehezítse. — a Bölcsészettudományi Kar iratai között megtalálják elutasított kérvényét, melyben haladékat kér tandíjának kifizetésére — kitűnő eredménnyel végezte el az egyetem, „summa cum laude” fokon szerzi meg a doktori címet. Az is jellemző az akkori rendszerre, hogy ennek ellenére sem kapott tandíri állást, s versei tisztelőidjában kívül magántanítványok tanításából és más alkalmi munkákból szerezte meg az élete fenntartásához szükséges anyagi eszközöket.

Első versesköltéje az 1930-ban megjelent „Pogány köszöntő” és a következő esztendőben kiadott „Ujmodi pásztorok éneke”. Ezt az utóbbi kötetet az ügyesség elkö-bozta és Radnóti ellen vádat emel-tek. A per iratai fényt derítettek arra a rosszdímulatú és korlátozt ostobaságra, mellyel a Horthy-rendszer hatóságai nézik az irodálmal. Ezekben a kötetekben kül-lönbön még sok az elvontság, a lázadás egyelőre elsősorban forma-bontó törekvésekben jelentkezik. Ahogyan erősödik a német nyo-más, fokozódik az országban belül a fasizmus előretörése, úgy tisztul, erősödik a költő hangja is. A har-mincás évek erősödő külső és bel-ső osztályharca tudatosítja benne, hogy állást kell foglalnia. A ter-mészeli és szerelmi idill helyéért, mely eleinte központi témája volt, elfoglalják az osztályharc, s a fa-sizmus elleni nemzetközi harc té-mái. Felismerhető ez a fejlődés már „Lábadozó szél” című köteté-n is, de tiszta, mélyen emberi hangja a harmincas évek közepétől megjelent műveiben éri el csúcseit. Az „Ujhold”, a „Járkálj csak ha-lálrait!” és a „Meredek út” jel-zik e fejlődés állomásait.

A második világháború kitöré-se utáni embertelen terror kényszer munkára hurcolta el a költőt. A szerb hegerek között szenved sorstársával együtt, majd 1944 őszén, az előrenyomuló szov-jet csapatok elől menekülő néme-tek magukkal hurcolják, s a Du-nántúlon agyonlövik. Utolsó ver-seiben megdőbentő képet rajzol arról az ellálitiasodásról, amelybe a fasizmus sodorta az embereket. A második világháború alatt írott verseit „Tajtékos ég” címen 1946-ban adták ki.

Radnóti Miklós költészetében, különösen élete utolsó éveiben, központi szerepet foglal el a fa-sizmus elleni harc. Felismeri, hogy ez a harc nemzetközi méretekben folyik. Felháborodik a Kína elleni japán agresszió, együttérz a Ku-Klux-Klan terroristái által meg-gyilkolt amerikai néger költővel, szíve együtt dobzn a Spanyol Kőztársaság szabadságáért harcoló néppel.

Leíró verseit is a fasizmus elleni harc szolgálatába állítja. „Tör-vény” című verse a téli táj rajzá-ba szövö bele a biztatást, hogy a szabadság előbb-utóbb diadalmas kodik, akármilyen erős állnak is vele szemben:

Mert fagy készül itt, utána hull a hó majd s alákerül kegyetlen a földi mozgalom,
de bujdos ott s egy hajnalon az új fű kidugja törét.
Törvény ez, eddig ér: erős a tél, de sűrű lázadás tör majd belőle föl tömötten ...

Ez a jövőbe vetett rendíthetetlen hit követeli meg a költőtől, hogy küzdjön a hitlerizmus szennyes „új európai rend”-je ellen, és meg-mutassa, a fasizták teremtette vi-lágban élni sem érdemes:

Látod-e esteledek s a szőgedrőt tal beszegett, vad bölgykerítés, barak oly lehegő, felszívjva az este.
Rabságunk keretét elereszti a lassú tekintet és csak az ész, csak az ész az tudja, a drót feszülését,
Látod-e drága, a képzelet itt, az is így szabadul csak, megfőtetett testünket az álom, a szép szabadító oldja fel és a fogolytábor hazáim föl ilyenkor.
Rongyosan és kopaszon, horkolva repülnek a foglyok Szerbia vak tetéről bűvö honi táj.
Bűvö otthoni táj! Ó, megvan-e még az az otthon?
Bomba sem érte talán? s van, mint amikor bevonultunk?
És aki jobbra nyöszörg, aki balra hever, hazatér-e?
Mondd, van-e ott haza még, ahol értik e hexametert is? ...

— írja „Hetedik Ekloga” című nagy költeményében.
Utolsó leheltéig kitartott a harcban. Ehhez a harchoz az adott számára erőt, hogy — polgá-ri származása ellenére — megtá-lálta a munkásmozgalmat, egynek

érezte magát a munkásosztályaival. Hitte és vallotta, hogy a fasizmus sötétsége után el kell jönnie a szocializmus boldog jövődjének.
PÓSA PÉTER, egyetemi adjunktus

Politikai könyvvásár november 1–15

November 1–15 között könyv-vásárok lesznek, ahol elsősorban az oktatáshoz szükséges könyveket árusítják. Célja az, hogy könnyeb-ben hozzáfussunk a tanulásunkhoz szükséges könyvekhez.

Feladunk az elméleti munka megjavítása, minthogy az új sza-kasz a dolgozó nép fokozott köz-reműködését és aktivitását köve-teli meg. Az elméleti munka meg-javítása ugyanakkor elősegíti a pártpolitikai munka fellendítését is.

E cél elérése érdekében valamennyi-nyünknek tanulunk, olvasunk kell.

Hazánkban sok olyan jó könyv jelent meg, amelyek hozzájárulnak tudásunk gyarapításához. Hogy csak néhányat említsünk. Bárme-lyik oktatási formában elengedhet-telen a marxizmus-leninizmus klasszikus tanításainak ismerete. Márpedig nem érthetünk meg egyetlen elméleti kérdést sem Marx, Engels, Lenin, Sztálin tántá-sainak ismerete nélkül. Ahhoz, hogy elsajátítsuk a marxizmus-leninizmus tanításait, feltétlenül forgatnunk, tanulmányoznunk kell ezeket a könyveket.

A klasszikusokon kívül sok más könyv is rendelkezésünkre áll. Ha-zánk viszonyainak ismeretéhez, elemzéséhez nagy segítséget nyújt Rákosi elvtárs munkáinak tanul-mányozása vagy Nagy Imre mű-veinek ismerete. Rákosi elvtárs munkáit, Nagy Imre „Egy évtized” című nemrégiben megjelent köny-vét megtaláljuk a könyvvásáron.

Nagymértékben hozzájárul ismereteink gyarapításához és a fal-susi pártmunka megjavításához például Dobozy „Pártmunka egy nyírségi termelőszövetkezetben” című könyve vagy a „Virágzó mezőgazdaság jómódú nép” című cikkgyűjtemény.

Az említett és más könyvek nemcsak a tanulásban segítenek bennünket, hanem megtanuljuk belőlük az országunkban és a nem-zeti téren felmerülő kérdések hely-es elemzését. E könyvek olvasá-sa növeli elméleti tudásunkat és elősegíti, hogy biztosan tájékozód-junk az egyes elméleti és gyakorlati kérdésekben. Erre gondolva nézzünk körül a könyvvásáron és vásároljunk a könyvekből.

AZ ELSŐ PRÓBA

Írta: DÉR ENDRE

ságra hét határra szóló gallériával vála-szolt: felajánlotta a lakomára a birkát...

S minden nap új meglepetést hozott s dagasztotta Jani lelkes nekibuzdulását, amint láthattam, mellette serénykedve Tar Bertiek tágas szobáiban. Nekem kiváolan jött a lakodalmi hangulat is, a piktorokadás is, mert legalább elfoglalhattam valamivel magam, nem éreztem, hogy haszontalan vagyok s céltalanul nyűgösködök az enyéim nyakán. A Csepki ház emléke se kintzött minden percben.

Hogy mi lesz a sorsom, arra keveset gondoltam. Szándékosan iparkodtam erről megfelekedezni és szerencsére a lakodalmi előkészületek, a sürgés-forgás ebben is segített.

XIII. NE FELEDD A TIÉIDET

1.

Az első hó beszítálta a háztetőket, az út megkeményedett rogeit s a tócsák becserje-dezett színét. Bepettyezte az üttöt-kopott kucsmákat, megült a fatetőkön s lassan fehér sapkát húzott a kajla szárkúpokra és szal-mak-zlakra.

A falu megcsendesedett. Fülledt és szo-morú téli életét csak a kocsmazaj és a lako-dalmak zenebonája vidámitotta meg kicsit. Bali tiszteletes immár az adventi ígéket harsogta. Kamondi próbacsendőr kemény lé-péseinek zaját nem nyelte már el sem a nyári por, sem az őz sara. Lilára fagyott képpel, feltűzött szuronyal, változatlanul rötta az utakat és óvta a rendet.

— Az én Jani bátyám dolgozott talán leg-

többet ezekben a napokban az egész falu-ban. Még az utolsó eny-he napokon befejezte minden felvállalt szó-bafestő-munkáját, majd fatöngöket termelt ki az Erzsébet-kertben, füstölőt csinált a jegyzőéknél, megfoltozta a viharban megsérült községháza-tetőt és ki-bővítette a disznólat Bajomi Lőrincéknél.

Mikor aztán semmi munka nem akadt házonkívül, nálunk meg Bazsáéknál barká-csolt egész napon át sötétedésig. Lócat fa-ragott ügyes kézzel s egy szörnyen ütött-kopott sublóból konyhai polcot fabrikált.

En sokat segítettem neki s jól láttam, hogy széles jövedvébe nagy adag hetykeség is belévegyült:

— Öccse — mondta egy alkalommal — olyan lskzit csapunk, hogy a fél Ujtelepet meghívjuk rá!

— Miből, Janikám? — kérdeztem két-kedéssel.

— Ne búsulj, hékám, van itt pénz — ütögetett büszkén kifoltozott becéserére.

Persze nem kellett különösebben bonyo-lult számvetés ahhoz, hogy megállapítsam, Janiból a szerelmes ember határtalan opti-mizmusa beszélt.

Más alkalommal, mikor megpihentünk kissé az Erzsébet-kerti fatöngök kicsákányo-zása közben, hátratorla verejféktől csapzott haján micijét s így szólt:

— Idehallgass, komé! Ha megint lesz ácsmunka és rendesen kereselek, oda építék t-karos házat, ni! A daráló mellé, kertlábbal apamékhoz. A belvilága kisebb lesz, mint a Tar Bertiek házáé, de a beosztása jobb lesz, én mondom! S felhúozom egyedül.
Majd sühajtott egyet:

— Látod, evvel az erővel, amivel itt a földet döngetjük, emeletes házat is felán-tanánk ...

(Folytatása következik)

(59)
Annak is híre jött, hogy a rákövetkező szombaton Irázi Gabi rettenetes mulatott a dübögőben. A borjúra való pénz itta el, amit Erzsébet néném rákog-gatott össze a babáskodásból, meg a Gabri fia munkája után. De ezzel aztán, úgy lát-szik ki is tépte szívéből a szerelem gyökereit, mert mikor vasárnap estefelé összetalálkoz-t k a kútnál Janival, nem villant a fokosa és nem folyt a vér, hanem Gabi átölelte Jani vállát:

— Nem haragszom rád, Janikám! Le-gyetek boldogok Bazsával. Csak az időt sajnálom, amit hiába töltöttem.

Az elkövetkező napokban a rokoni és baráti szívek csodát műveltek. Szinte az egész Ujtelep szegénysége összefogott, hogy csakugyan legyen valami a tervezett eskü-vőből és mulatságból.

Janota Jani bácsi egy kopott diványnak a rugóit reperálgatta meg kétnapi szorgal-mas munkával, — s a fiataloknak ajándé-kozta. Ó maga szállította el Csabáról egy vásáros kocsijára kéredzve, jó héttel az eskü-vő előtt. Nagyanyám s Kertaljai néniék az edényekbe segítettek bele, összeadvá a legszükségesebbeket.

Mivel Pali bácsi nem ismerte falunk szokásait, nem vállalta el a násznagyságot. Jani aztán Bazsa nagybátyjához, Kincses Károly bácsishoz fordult, akinek jócska benne gyakorlata. Az öreg Kincses néhány héttel azelőtt tápászkodott fel a betegágyból, s legidősebb fia, csakhogy ez apja újra kedvet kaphasson az élethez, valahonnan megszerezte azt a bizonyos, régőhajtott bir-kát, az öreg meggazdós-gódásának „első lép-sejét”. Rosszkor találta az apját megaján-lékozni vele. Az öreg ugyanis annyira meg-brült a megtiszteltetésnek, hogy a násznagy-

Elméleti színvonalunk emelését segíti elő az

ANVAG-ADATSZOLGÁLTATÁS